

לקבלת המערכים בדואר אלקטרוני ללא תשלום, הרשמו באתר: actualia.shiuracher.org

מערכי האקטואליה מופצים ללא תשלום על ידי עמותת "שיעור אחר", הפועלת להעצמת תלמידים ולקידום מעורבות של הציבור הישראלי במערכת החינוך. מטרת התכנית להקנות ידע ולעודד את החשיבה הביקורתית דרך דיון בנושאים החדשניים העומדים מדי שבוע על סדר היום הציבורי וחשיפה למקורות יהודיים. השיעורים מיועדים להוראת תלמידי חט"ב ותיכון.

כל מערכי השיעור ניתנים להורדה באתר actualia.shiuracher.org. הורדת המערכים מחייבת הרשמה חד-פעמית באתר. **לפעילות נוספת של העמותה – העברת קורסי העשרה על-ידי מתנדבים – בקרו באתר www.shiuracher.org** אין להפיץ את מערכי השיעור לשום גורם תמורת תשלום.

שיעור אחר: גוונים באקטואליה

כיצד אנו מנהלים את הזמן שלנו?

17.06.2010

מורים ואנשי חינוך שלום רב,

מי לא מחכה כבר לחופש הגדול? כל אחד ותכנוניו כיצד הוא עומד לבלות, ליהנות, לנוח, או לחלופין – לעבוד, להקדיש זמן לתחביבים או פרויקטים שבמהלך השנה לא התאפשר לנו לעסוק בהם. לקראת היציאה לחופשת הקיץ, אנו מציעים לכם לשוחח עם התלמידים על הדרכים בהם הם יכולים להתנהל עם הזמן שלהם. יש שיאמרו שהחופש הוא מספיק "גדול" וממושך ואין צורך לדבר עליו במושגים של ניהול זמן, מיצוי הזמן או סדרי עדיפויות. אחרים ידגלו בגישה של התנהלות זמן "חופשית" יותר, תוך התמקדות בזרימת הזמן ובהוויה ופחות במחשבה כיצד ניתן להספיק ולהשיג כמה שיותר דברים במהלך הזמן.

כך או כך, עלינו להיות מודעים לאפשרויות העומדות בפנינו כיצד להתנהל עם הזמן ועם הבחירות שלנו לאורך החופש הגדול. אנו מביאים לכם הצעה ליישם את המושג "עלות חלופית" בהקשר של ניהול הזמן של התלמידים: מה אנו בוחרים לעשות בכל עת ומהם הדברים החלופיים שהיינו יכולים לעשות בזמן הזה. מודעות לחלופות יכולה להוביל אותנו לבחירות שונות או דווקא לדבוק בבחירות המקוריות שלנו מתוך מודעות רבה יותר ליתרונות והתוצרים המועדפים עלינו. לשם כך נעזר במושג "עלות חלופית", שלרוב משמש בתחום הכלכלה, אולם בבסיסו הוא מושג הניתן ליישום בתחומי חיים שונים.

אבן גבירול כתב: "אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו, דמיו אינם עוזרים, ימיו אינם חוזרים". במילים אחרות, אנו מוטרדים משמירה על חיינו, אולם לא מוטרדים מאיבוד ימינו. הזמן הוא המשאב היקר ביותר שיש לנו, ולו משום שלא ניתן לפצות על אובדנו. אין הדבר מלמד שיש להתרוצץ ללא הרף להספיק ו"לבלוע את העולם", אך בהחלט יש להיות מודעים לזמן ולבחירות שלנו מה אנו עושים בכל עת וזמן.

שימו לב: מערך השיעור שלפניכם מועבר על-ידי מתנדבי "שיעור אחר" בבתי-ספר שונים ברחבי הארץ במסגרת הקורס "עושים עסק". במקומות בהם קיימת פעילות של "שיעור אחר" מומלץ לבדוק בטרם העברת השיעור עם המורה המלווה את הפעילות האם התלמידים למדו כבר את השיעור הזה עם אחד מהמתנדבים.

מטרות

1. התלמיד יבין את הרעיון לפיו בכל בחירה אנו בעצם מוותרים על משהו אחר.
2. התלמיד יתנסה ביישום רעיון העלות החלופית בחלוקת הזמן שלו ושל חבריו לכתה.

הכנה

1. טבלת מערכת השעות של כל ילד בשעות אחה"צ.

נושאים מרכזיים בשיעור

- **עלות** – מחירו של משהו. יכולה להימדד במונחי כסף, זמן, או כל ערך אחר עליו ויתרנו לטובת אחר משהו.
  - **עלות חלופית (אלטרנטיבית)** – מושג שמבטא את המחיר של מוצר מסוים במחיר של האלטרנטיבות עליהם ויתרנו לטובתו. בכל פעם שאנו עושים משהו, אנו בוחרים אותו על פני מגוון אפשרויות שונות. לרוב הבחירות שלנו נובעות משיקולים שונים והן בעלות משמעות עבורנו. בהתאמה, למעשינו יש **השלכות** שונות – השפעה הדדית על אחרים, עיצוב עצמי, ויתור על חלופות אחרות ועוד. מכיוון שבכל עת אנו בוחרים לעשות דבר אחד, אנחנו מותרים על האפשרויות האחרות שעמדו לרשותנו. לעיתים אנו עושים זאת מתוך מחשבה שנחזור אליהם בעתיד (מחר נשחק משחק אחר) ולעיתים אנו נאלצים לוותר על האפשרות הזו. זהו המחיר שאנו משלמים – והוא יכול לבוא לידי ביטוי בכסף, זמן, השקעת מאמץ (פיזי, רגשי ושכלי) ועוד.
- דוגמה: העלות החלופית של יציאה לסרט בערב היא לא לראות את התכנית האהובה עלי בטלוויזיה, עלות חלופית של הקמת מגרש חניה היא ויתור על פארק ציבורי באותו שטח.

מהלך השיעור

1. שאלות פתיחה:

- מה אתם אוהבים לעשות אחר הצהריים?
- האם אתם עושים לפעמים דברים שלא מתחשק לכם לעשות? מדוע?
- אם היו אומרים לכם כי נותר לכם פרק זמן קצוב לחיות, מה הייתם בוחרים לעשות בו? הסבירו כי זמן הוא משאב שהולך וכלה במהלך החיים, בלי קשר למידת השימוש, או הניצולת שלנו אותו.

2. הפעלה:

- חלקו לכל תלמיד מערכת שעות אישית (מצ"ב בנספח).
- בקשו מכל ילד למלא את מערכת השעות בהתאם לאופן שבו הוא מבלה את אחה"צ אחד לדוגמה (עמודה ראשונה).
- לאחר מילוי הטבלה בקשו ממספר ילדים להציג את הטבלה שלהם.

3. המשך הפעלה: בקשו מהתלמידים לחשוב על פעילות חלופית (מה הייתי עושה במקום). את הפעילות יש לרשום בעמודה השנייה ולנמק ולהסביר מדוע בחרו דווקא במה שבחרו.

- בקשו מהתלמידים להסביר מדוע בחרו בפעילויות השונות, מה הרוויחו או הפסידו?
- בשלב זה הילדים יערכו רשימה של הדברים אותם הם מרוויחים ומפסידים באופן שבו הם בוחרים לבלות את אחה"צ שלהם (עמודה שלישית) לדוגמה: אם בוחרים לישון הם מפסידים את כל הדברים האחרים שיכלו לעשות באותו הזמן כמו לשחק, לעשות שיעורים וכו'.

4. דיון על ההיבטים הבאים:

- **רווח והפסד:** ערכו טבלת פעילויות על הלוח, וציינו את הרווחים מול ההפסדים הכרוכים בכל פעילות. כל ילד שמשתתף ייתן נימוקים מדוע לבחור בכל אופציה. דוגמאות (אם לא עלו בדיון): השתתפות בחוג ריקוד אהוב ובכך לפספס פעילות אהובה אחרת כמו תוכנית טלוויזיה או פעילות בתנועת נוער; הכנת שיעורי בית לעומת משחק וכיו"ב.
- **בחירה אישית:** הדגישו שמדובר על בחירה אישית מאוד. לא כל מה שמתאים לי, מתאים לאחרים. אותם שיקולים עשויים להכריע את הכף לגבי בחירה זו או אחרת בצורה שונה אצל שני אנשים שונים.

• "לחיות עם היתור": הסבירו לתלמידים את המושג "לחיות עם היתור" לפיו כשאני מוותר על משהו, אני צריך להיות מודע לזה ולהבין שאני מרוויח משהו אחר שבסופו של דבר אני רוצה בו יותר.

• טווח קצר וטווח ארוך: הסבירו כי לעתים אני מוותר על משהו בטווח הקצר (משחק, בילוי, טלוויזיה) על מנת להשיג דבר אחר, שחשוב לי יותר, בטווח הארוך, כגון הצלחה בלימודים, השקעה בפעילות בתנועת נוער כדי להיות מדריך בכיתה גבוהה יותר, חוג מחשבים או דרמה (או אחר) שיאפשרו לי להיות טובים יותר בתחום.

5. שאלה: שאלו את התלמידים:

- האם הייתם רוצים שיהיה לכם יותר זמן לעשות דברים?
- אם כל יום היה אורך שעתיים נוספות, מה הייתם עושים בזמן הזה?

6. פתגמים: רשמו בשני צידי הלוח את שני הציטוטים הבאים:

"אל תאמר: 'לכשאפנה אשנה', שמא לא תפנה" (מסכת אבות ב', ו')

"אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו, דמיו אינם עוזרים, ימיו אינם חוזרים" (רבי שלמה אבן גבירול)

שאלו את התלמידים עם איזה פתגם אתם מזדהים יותר? אפשרו למספר תלמידים להתייחס, ומתוך תשובותיהם בררו את הדרכים הבנות להבין כל אחת מהאמירות הללו. הנכס היקר ביותר הנמצא ברשותו של האדם הוא הזמן. צירוף כל הרגעים בחיינו, מהווים את עצם חיו של האדם. לכאורה יש סתירה בין הציווי למצות את הרגע ולפעול לבין הקביעה שאנו דואגים על דברים שאינם עוזרים לנו בסופו של דבר – כיצד ניתן ליישב סתירה זו?

7. סיכום (חשוב לסכם את השיעור בכמה מילים):

- הזמן הוא מוצר מתכלה: הסבירו לתלמידים: לצערנו, הזמן הוא משאב מתכלה, שאינו קיים כמה שאנחנו רוצים... לכל מוצר מתכלה, כלומר, כל דבר שאין ממנו בלי סוף, יש עלות חלופית (אלטרנטיבית).
זמן הוא כמו כסף: כל בחירה לנצל את הזמן שלכם או את הכסף שלכם בצורה מסוימת, היא למעשה ויתור על כל הדברים האחרים שיכולתם לנצל בזמנכם או כספכם.
הרבה ילדים לא עושים הרבה בשעות אחה"צ, ומבלים שעות רבות בצ"ט / טלפון, במקום לקדם את עצמם, למקומות שהם רוצים.
- הזמן הוא משאב: חשבו, כל אחד לעצמו, כשעניתם קודם שהייתם עושים בשעתיים הנוספות דברים אחרים, אולי כדאי שתוותרו על משהו אחר שאתם **כן עושים** היום ובמקומו תוכלו לעשות את מה שהצעתם?
זמן הוא משאב שכדאי לנצל בצורה הטובה ביותר, כי כל שעה שבזבזה לא תחזור על עצמה.
- ללמוד מאחרים: כל אחד יוכל ללמוד מתוך המערכות השונות שהוצגו על ידי הילדים האחרים, מה עוד ניתן לעשות אחה"צ ולקבל רעיונות שונים לעיסוקים מועילים ומעניינים עבורם.
- השקעה לעתיד: הבחירות היומיומיות משפיעות על עתידכם.
אם תשקיעו היום בדברים כמו: לימודים בבי"ס, חוגים, קריאה, העשרה, פגישות עם אנשים מעניינים - תפתחו לעצמכם יותר אפשרויות בעתיד!

מערכת שעות אישית

שעות אחר"צ והערב	פעילות	מה יכולתי לעשות במקום	מדוע בחרתי בפעילות זו? מה הרווחתי ומה הפסדתי
1:00-2:00			
2:00-3:00			
3:00-4:00			
4:00-5:00			
5:00-6:00			
6:00-7:00			
7:00-8:00			
8:00-9:00			
9:00-10:00			